

Fonden för mänskliga rättigheter

Effektrapport 2020

Organisation och avgränsningar

Fonden för mänskliga rättigheter (MR-Fonden) är en religiöst och partipolitiskt obunden stiftelse som bildades 1991 av Amnesty Internationals svenska sektion, Diakonia, Rädda Barnen, Svenska Röda Korset och Svenska Kyrkan. Sedan 2008 är Sensus studieförbund huvudman för MR-Fonden. Organisationen har sitt säte i Stockholm och kansliets arbete överses av en oberoende styrelse.

MR-Fonden vill i sin verksamhet visa hur folkrätten och de folkrättsliga instrumenten kan användas för att påverka samhällsutvecklingen i demokratisk och fredlig riktning. Det gör vi genom utbildning, opinionsbildning, informationsarbete, övervakning och internationellt samarbete. Inom verksamheten ger vi stöd till kapacitetsutveckling hos både samarbetsorganisationer i andra länder och till aktörer i Sverige. Vi arbetar efter devisen att tillsammans blir vi starkare och främjar därför samordning mellan olika aktörer, både i Sverige och internationellt.

MR-Fonden arbetar specifikt inom två verksamhetsområden: Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-rättigheter) och Upprättelse för människorättskränkningar (övergångsrättvisa).

Under året bedrev vi verksamhet i Sverige, Colombia, Kuba, Myanmar och Uganda liksom vid regionala institutioner inom Organisationen för de amerikanska staterna (OAS) och Afrikanska Unionen. Vi har valt att visa på den övergripande verksamheten i effektrapporten som omfattar både den svenska och den internationella delen av våra aktiviteter. För en mer täckande rapportering av MR-Fondens verksamhet se gärna vår Årsrapport för 2019/20.

Förändringsteori och problem

MR-Fondens uppdrag är att med den internationella rätten som verktyg främja de mänskliga rättigheterna internationellt och i Sverige. MR-Fonden har under strategiperioden 2015-2020 valt att prioritera följande områden:

- Att stärka ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-rättigheter)
- Att bidra till upprättelse för människorättskränkningar (övergångsrättvisa).

Utmaningarna som de mänskliga rättigheterna står inför i världen och i Sverige blir allt mer tydliga. Även om alla mänskliga rättigheter är lika viktiga och hänger ihop har MR-Fonden valt att särskilt fokusera på ESK-rättigheterna som ett verksamhetsområde. Dessa rättigheter har att göra med de delar av våra liv som är närmast oss – som rätten till utbildning, hälsa och arbete. Trots det behandlas ESK-rättigheter ofta som en fråga om politisk resursfördelning snarare än juridiska utkrävbara rättigheter. Därmed missar vi att se att fattigdom och ojämlikhet existerar på grund av bristande tillgång till rättigheter och fokus blir istället att angripa symptomen, t.ex. just fattigdom och ojämlikhet. Detta är ett skäl till att MR-Fonden särskilt arbetar med att stärka kunskapen kring ESK-rättigheternas utkrävbarhet, att skapa medvetande om deras innebörd och bidra till att de gradvis förverkligas i sin helhet. ESK-rättigheterna är även ett bra verktyg för att arbeta med de globala hållbarhetsmålen som finns i Agenda 2030 och för uppfyllandet av övriga mänskliga rättigheter.

Att vårt andra verksamhetsområde handlar om övergångsrättvisa är inte en slump utan har att göra med att många av våra samarbetspartners genom åren har visat på hur viktigt det är att planera för en hållbar uppbyggnad av samhället efter en väpnad konflikt eller där det finns ett demokratiskt underskott. Utifrån de internationella samarbetena har vi fått upp ögonen för situationer även i Sverige där grupperas mänskliga rättigheter kränks utan att de fått upprättelse. Den historiska behandlingen av Sveriges romer eller vårt urfolk samerna är två exempel på bristande tillämpning av övergångsrättvisa i vårt eget land. Den uttalade rasism som domen i Girjasmålet i januari 2020 öppnade upp för visar på en brutal ny verklighet där positionen gällande konflikt kopplat till mänskliga rättigheter snabbt har flyttats fram.

Det finns ett mervärde i att civilsamhällesaktörer är engagerade i övergångsrättvisprocesser eftersom de kan främja, granska, förankra och på andra sätt bidra till sådana processer. Övergångsrättvisa överlappar även med det bredare arbetsområdet upprättelse för kränkningar av mänskliga rättigheter som MR-Fonden fokuserar på. Vi har arbetat med övergångsrättvisa sedan 2006 och har under denna tid etablerat oss som den ledande civilsamhällsaktören i Sverige på området. Övergångsrättvisa har kopplingar till såväl mänskliga rättigheter som freds- och demokratibyggnad. Vi ser det som vår uppgift att integrera dessa perspektiv och överbrygga den traditionella synen på motsättningarna mellan fred och rättvisa – såväl i teori som i praktik.

Vår vision

En värld där mänskliga rättigheter och allas lika värde respekteras och efterlevs

En värld där samhällsaktörer har kunskap om sitt människorättsansvar

En värld där individer/varje människa har hög medvetenhet om sina rättigheter och möjlighet att utkräva dem.

Effektrapporten syftar till att på ett övergripande plan visa på några av våra huvudsakliga aktiviteter under 2020 och hur de leder till att förverkliga vår vision.

MR-Fondens förändringsteori utgår från ett rättighetsbaserat arbetssätt vilket både är målet och meningen med verksamheten. Genom att tillämpa principerna **transparens, icke-diskriminering, delaktighet** och **ansvarsutkrävande** i alla led tror vi att förändring är möjlig.

Vårt arbete utgår från femårsstrategier där vi under 2020 arbetar med att ta fram nästa strategi för 2021-2026. Varje år utarbetas verksamhetsplaner med mål för de olika verksamhetsdelarna som i sin tur ska leda till uppfyllandet av strategin. Dessa följer vi upp under planerings- och utvärderingsmöten.

I Sverige består den huvudsakliga målgruppen av policyskapare och beslutsfattare, civilsamhällesorganisationer samt akademiker och forskare. I samarbetsländerna är MR-Fondens ena målgrupp de människorättsorganisationer som direkt berörs av MR-Fondens samverkan. Det inkluderar även dessa organisationers egna målgrupper, som ofta är lokalbefolkning respektive myndigheter. Den andra målgruppen i det internationella arbetet är nyckelpersoner hos myndigheter och rättsväsende.

Resurser

Organisationen har resurser i form av ett kansli i Stockholm med experter på olika områden som leds av en generalsekreterare vars uppgift det är att utföra styrelsens beslut och hantera den dagliga verksamheten. MR-Fonden har en oberoende styrelse och en huvudmannorganisation med närvaro i hela Sverige. Varje termin tar vi emot praktikanter från högskolor och universitet som bistår med en ovärderlig kompetens och inspiration. Dessutom arbetar vi med externa konsulter och resurspersoner som bidrar med viktig lokal kännedom och kunskap.

MR-Fonden samverkar med människorättsaktörer och organisationer i Sverige och i världen som bidrar med mycket kunskap och mod för mänskliga rättigheter i stort men även för MR-Fonden som organisation. Vi är själva huvudman för nätverk som Colombiagruppen och Svenska nätverket för övergångsrättvisa men ingår också i ett stort antal svenska och internationella nätverk som bidrar till och stärker arbetet. Här ingår exempelvis Arrangörsgruppen för MR-dagarna, svenska MR-nätverket, Oidhaco, ESCR-Net och Koalitionen för internationella brottmålsdomstolen (CICC).

Våra finansiärer som bidrar med finansiella resurser för vårt och våra partners arbete ser vi också som en stor resurs då deras krav och standards bidrar till vår utveckling och lärande.

Vi ser vårt nya medlemskap i Giva Sverige som en resurs för oss att lära oss mer, utveckla vår transparens ytterligare och även för att synliggöra vårt och våra partners människorättsarbete. De revisioner som PwC genomför av verksamheten, både i form av projektrevisioner och årliga förvaltningsgranskningar, ser vi också som en resurs i vårt utvecklingsarbete och för ökad trygghet för våra partners, finansiärer och människor som i stort berörs av vårt arbete.

Verksamheten finansieras i huvudsak med resurser från svenska myndigheter som Sida och Folke Bernadotteakademien samt vidareförmedling genom ForumCiv. Sensus studieförbund bidrar med ett årligt huvudmannabidrag. Vi ser att det skapar en sårbarhet att finansieringen är beroende av statliga medel utifrån att den politiska kontexten är föränderlig och vi avser därför inom nästa strategiperiod att bredda finansieringsbasen.

Aktiviteter

MR-Fonden arbetar med mänskliga rättigheter både i Sverige och internationellt. Det ger värdefulla synergier och ett mervärde, vilket gynnar båda verksamheterna. De kunskaper och erfarenheter som det internationella arbetet ger behövs för att vara relevant och trovärdig i det kapacitetstärkande arbetet och påverkansarbetet i Sverige. Trovärdigheten och den kompetens vi bidrar med i de internationella samarbetena ökar av det egna arbetet med MR-granskning, kapacitetstärkande aktiviteter och påverkansarbete på hemmaplan. Att kunna granska och ta fram egna rapporter och skrifter är en förutsättning för att kunna driva påverkansarbete och öka synligheten i Sverige för att därmed få ett större genomslag i de prioriterade frågorna.

Inom verksamheten har vi under året använt oss av olika metoder för att uppnå resultat.

Kunskapshöjning: För att rättigheter ska kunna respekteras, skyddas och utkrävas behövs kunskap kring deras innebörd. MR-Fonden arbetar därför med att öka kunskapen kring mänskliga rättigheter via seminarier, utbildningar, rådgivning samt publikationer.

Granskning: För att stärka individers tillgång till rättvisa och motverka framtida människorättskränkningar behövs kontinuerlig granskning av olika skyldighetsbärare. Via alternativrapporter, deskstudier, sammanställningar och analyser arbetar MR-Fonden med att syna hur stater lever upp till sina internationella åtaganden.

Opinionsbildning: För att synliggöra människorättsutmaningar och stärka det offentliga samtalet kring mänskliga rättigheter arbetar MR-Fonden opinionsbildande. Via debattartiklar, seminarier, möten, konferenser och nätverksbyggande försöker MR-Fonden få såväl beslutsfattare som andra samhällsaktörer att tillämpa ett rättighetsperspektiv.

Stöd till människorättsförsvarare: Med människorättsförsvarare menas individer, grupper av människor eller organisationer som på ett fredligt sätt försvarar de mänskliga rättigheterna. Dessa är en viktig del i arbetet med att bevaka att rättigheter efterlevs samt att skydda utsatta. Eftersom människorättsförsvarare är särskilt utsatta arbetar MR-Fonden för att underlätta deras arbete. Detta görs via finansiellt stöd, utbildning, erfarenhetsutbyten och tillträde till arenor där beslut fattas.

Mål och aktiviteter

För att uppnå strategin genomförs många olika aktiviteter som återfinns i den årliga verksamhetsplanen.

MR-Fondens arbete ska på längre sikt stärka efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. Vi samarbetar med partnerorganisationer och andra allierade i Sverige och i olika länder som är experter på sina sammanhang och själva bäst prioriterar människorättsarbetet i den egna regionen. Vi i vår tur bistår med att stödja dem finansiellt och ibland tekniskt, facilitera utbyten och öppna dörrar som är utmanande för dessa aktörer att själva få till stånd, exempelvis med beslutsfattare i Sverige och Europa.

Att arbeta med samhällsförändring tar tid och många av våra partners verkar i länder och regioner med stort människorättsligt och demokratiskt underskott. Ibland syns knappt framstegen och själva upprätthållandet av ett oförändrat läge kan vara en bedrift i sig. Men trots det har vi sett att små steg över tid kan leda till viktig förändring och därför tror vi att vår vision är möjlig att uppnå.

Verksamheten förväntas inom strategiperioden 2015-20 genom årligen uppställda specifika mål ha bidragit till att:

- Individers tillgång till rättvisa har stärkts
- Framtida människorättskränkningar har förhindrats
- Gränsdragningar för människorättskränkningar har klargjorts
- ESK-rättigheter och möjligheten till upprättelse för människorättskränkningar har stärkts genom att vi har verkat för att Sverige ratificerar det fakultativa protokollet till konventionen för ESK rättigheter (ICESCR) som ger individuell klaganderätt.
- Kunskapen om ESK-rättigheternas innehåll och om betydelsen av övergångsrättvisa har ökat
- Stöd har getts till människorättsförsvarare med fokus på processer som berör övergångsrättvisa och ESK-rättigheter
- Sverige har granskats och utvärderats i internationella fora som MR-rådet, FN:s konventionskommittéer samt EU

Verksamhetskostnader

Under 2020 var MR-Fondens totala verksamhetskostnader 12 818 911 SEK.

Prestationer

2020 var ett unikt år då Coronapandemin slog till och snabbt påverkade hela världen. Vi ser det som ett bevis på vår omställningsförmåga att vi snabbt hade en handlingsplan på plats vilket möjliggjorde god kommunikation med partners och finansiärer. Den digitala omställningen som gjordes, inte bara i Sverige utan även i samarbetsländerna är imponerande och en prestation i sig. Med viss fördröjning lyckades majoriteten av aktiviteterna genomföras under 2020 medan några flyttades fram till 2021.

Som många andra såg vi också att vissa länders regeringar utnyttjade situationen till att ytterligare inskränka de mänskliga rättigheterna i skydd av extraordinära insatser kopplade till pandemibekämpningen.

- MR-Fonden blev inbjuden till ett samtal med utrikesministern och biståndsministern om pandemins påverkan av de mänskliga rättigheterna, där vi kunde framföra erfarenheter och medskick från våra allierade.
- MR-Fonden tog initiativ till en gemensam svensk civilsamhällesrapport till FN om pandemins påverkan på mänskliga rättigheter i Sverige, med fokus på ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.
- Vi lyckades bibehålla alla internationella samarbeten och stödja partners med justeringar och ändringar i aktiviteter för att uppnå målen för året.
- I Colombia kunde vi stödja partners som bidrar till att ta tillvara på civilbefolkningens intressen i den pågående övergångs- rättviseprocessen med utgångspunkt i fredsavtalet från 2016.
- I Uganda kunde vår partnerorganisation på ett kreativt sätt hitta alternativ till möten och utbildningar på plats för att bidra till en förbättrad människorättssituation för särskilt kvinnor i området kring Mount Elgon.
- I Myanmar utbildade en av våra samarbetsorganisationer andra civilsamhällesorganisationer i att ta och dokumentera vittnesmål vilket kom att betyda mycket senare under 2021 då en våldsam militärkupp ägde rum i början av året.
- En viktig samverkansyta för verksamhetsområdena upprättelse för människorättskränkningar och ESK-rättigheter är de regionala människorättsystemen som finns framförallt i Europa, Afrika och den Amerikanska regionen. MR-Fonden

har länge verkat för att informera svenska beslutsfattare om vikten av dessa regionala system för upprättelse och efterlevnad av mänskliga rättigheter. I början av mars 2020, innan vi och många andra var tvungna att stänga kontoren, lyckades vi som sista ”fysisk” aktivitet anordna ett rundabordsamtal med aktörer och beslutsfattare från det afrikanska människorättsystemet, svenska civilsamhället, myndigheter och akademiker. Syftet var att visa på vikten av samverkan inom områdena mänskliga rättigheter, fred och säkerhet med särskilt fokus på kvinnors deltagande. Vi tog fram en rapport, som har översatts och spridits till aktörer framförallt i Afrika och Sverige.

- Tillsammans med andra människorättsorganisationer har vi under många år verkat för etableringen av en oberoende institution för mänskliga rättigheter. Under 2020 intensifierade vi ansträngningarna och Riksdagen fattade det viktiga beslutet att tillsätta den oberoende institutionen. Vi bedömer att MR-institutionen kommer bidra till att Sverige i än högre grad lever upp till sina åtaganden gällande mänskliga rättigheter.
- Ytterligare en prestation för oss var att kunna bistå den colombianska sanningskommissionen i dess arbete för att synliggöra de människorättskränkningar som begåtts i den långa colombianska konflikten. MR-Fonden blev tillfrågad av Sanningskommissionen att medfölja och underlättar insamlandet av vittnesmål från exilcolombianer/diasporan i Sverige. Trots pandemins begränsningar lyckades vi uppnå målet för året med hjälp av bland annat digitala intervjuer.

Länkar till rapporter och aktiviteter finns på vår hemsida: www.humanrights.se

Utvärdering av verksamheten

MR-Fondens femåriga strategi som avslutades under 2020 hade en hög ambitionsnivå där vi trots många utmaningar kunnat uppnå de flesta av målen i strategin. Strategin operationaliseras i årliga verksamhetsplaner som följs upp av varje kvartal av både kansliet och styrelsen. De förankras i årliga planerings- och utvärderingsprocesser. På projektnivå inom de olika verksamhetsområdena genomförs regelbundna utvärderingar, både internt och externt, kvalitativt och kvantitativt. På projektnivå redovisas dessa inom ramen för finansärens riktlinjer.

Under 2020 inleddes arbetet med att ta fram en ny strategi som sjösattes under 2021. Lärdomar från tidigare år har tagits tillvara och vissa förtydliganden har gjorts även om verksamhetsinriktningen och metoderna kvarstår. Målen ska formuleras på ett tydligare sätt för enklare mätbarhet. Framförallt har strategin uppdaterats för att bättre reflektera den samtida som MR-Fonden rör sig i och vill påverka. Skrivningar rörande Agenda 2030 och kopplingar till fred och säkerhet liksom miljö har därför skärpts och ambitionsnivån höjts vad gäller att hålla samman verksamheten och göra den mer tematiskt strömlinjeformad.

MR-Fonden kommer att ta ett nytt grepp i den rättighetsbaserade ansatsen och se på både den egna organisationen och omvärlden med mer kritiska ögon - med sikte på att bidra till hållbar förändring.

**Ett stort tack till alla människorättsförsvare
som bidragit under året –**

*Personal, styrelse, Sensus studieförbund, praktikanter,
samarbetspartners och finansiärer*

